

Vládní návrh

ZÁKON

ze dne 2020

o úpravách poskytování ošetrovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii a o změně zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

POSKYTOVÁNÍ OŠETŘOVNÉHO V SOUVISLOSTI S MIMOŘÁDNÝMI OPATŘENÍMI PŘI EPIDEMII

§ 1

(1) Pro účely tohoto zákona se mimořádným opatřením při epidemii rozumí

- a) krizové opatření vyhlášené orgánem krizového řízení podle krizového zákona a mimořádné opatření vydané orgánem ochrany veřejného zdraví podle zákona o ochraně veřejného zdraví k ochraně obyvatelstva a prevenci nebezpečí vzniku a rozšíření infekčních onemocnění, pokud se tato opatření týkají zákazu osobní přítomnosti dětí, žáků a studentů v zařízeních a školách nebo jejich částech uvedených v § 39 odst. 1 písm. b) bodu 1 zákona o nemocenském pojištění a v § 70 odst. 2 písm. f) bodu 1 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů v důsledku onemocnění COVID-19 způsobené novým koronavirem označovaným jako SARS CoV-2 (dále jen „onemocnění COVID-19“),
- b) nařízení karantény dítěti nebo osobě uvedené v § 3 odst. 1 písm. b) v přímé souvislosti s onemocněním COVID-19,
- c) opatření podle školského zákona nebo prováděcích právních předpisů, kterým došlo k uzavření zařízení (jeho části) uvedeného v § 39 odst. 1 písm. b) bodu 1 zákona o nemocenském pojištění a v § 70 odst. 2 písm. f) bodu 1 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů a které bylo přijato v přímé souvislosti s onemocněním COVID-19.

(2) Nároky podle tohoto zákona vznikají a trvají jen v době platnosti mimořádného opatření při epidemii, nejdéle však do 30. června 2021.

(3) Nestanoví-li se v tomto zákoně jinak, platí zákon o nemocenském pojištění.

(4) Tento zákon se použije na právní vztahy, které nejsou upraveny přímo použitelným předpisem Evropské unie v oblasti sociálního zabezpečení¹⁾.

¹⁾ Například nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, v platném znění, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne

§ 2

(1) Za nařízení příslušného orgánu o uzavření zařízení podle § 39 odst. 1 písm. b) bodu 1 zákona o nemocenském pojištění a podle § 70 odst. 2 písm. f) bodu 1 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů se považuje též opatření uvedené v § 1 odst. 1 písm. c).

(2) Zařízením podle § 39 odst. 1 písm. b) bodů 1 a 2 zákona o nemocenském pojištění a podle § 70 odst. 2 písm. f) bodů 1 a 2 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů se rozumí též zařízení určené pro péči o osoby, které jsou závislé na pomoci jiné osoby aspoň ve stupni I (lehká závislost) podle zákona o sociálních službách.

(3) Pro nárok na ošetřovné podle § 39 odst. 1 písm. b) bodu 1 zákona o nemocenském pojištění a pro nárok na ošetřovné podle tohoto zákona se po dobu platnosti mimořádného opatření při epidemii neuplatní § 39 odst. 5 písm. b) zákona o nemocenském pojištění, a jde-li o zaměstnance činné na základě dohody o pracovní činnosti, též § 39 odst. 5 písm. g) zákona o nemocenském pojištění.

§ 3

(1) Nárok na ošetřovné má též zaměstnanec, který nemůže vykonávat v zaměstnání práci z důvodu péče o

a) nezaopatřené dítě, které je závislé na pomoci jiné osoby aspoň ve stupni I (lehká závislost) podle zákona o sociálních službách a nemůže navštěvovat školu z důvodu mimořádného opatření při epidemii; nezaopatřenost dítěte se posuzuje podle zákona o důchodovém pojištění,

b) osobu ve věku nad 10 let, která je umístěna v zařízení uvedeném v § 2 odst. 2, ale toto zařízení nemůže navštěvovat z důvodu mimořádného opatření při epidemii;

podmínkou nároku na ošetřovné je, že osoba uvedená v písmenech a) a b) žije se zaměstnancem v domácnosti, nejde-li o péči o tuto osobu jejím rodičem.

(2) Zaměstnanec činný na základě dohody o provedení práce nebo zaměstnanec činný na základě dohody o pracovní činnosti, která je zaměstnáním malého rozsahu, kteří nejsou účastni nemocenského pojištění v kalendářním měsíci, v němž vznikla potřeba péče, mají nárok na ošetřovné též, pokud byli účastni nemocenského pojištění aspoň ve třech kalendářních měsících bezprostředně předcházejících kalendářnímu měsíci, v němž vznikla potřeba péče.

(3) Nárok na ošetřovné, na které vznikl nárok podle tohoto zákona, zaniká skončením zaměstnání.

(4) Nárok na výplatu ošetřovného není v období školních prázdnin a volných dnů vyhlášených ředitelem školy v průběhu školního roku.

16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, v platném znění, nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010 ze dne 24. listopadu 2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 883/2004 a nařízení (ES) č. 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti.

(5) Ošetrovné se nevyplácí za dny pracovního klidu v kalendářním týdnu, pokud zaměstnanci v tomto týdnu nevznikl nárok na výplatu ošetrovného ani za 1 kalendářní den, který měl být pro zaměstnance pracovním dnem v kalendářním týdnu a v němž potřeba péče trvala.

§ 4

(1) Podpůrčí doba u ošetrovného se prodlužuje o dobu, po kterou trvalo uzavření zařízení nebo školy nebo jejich části z důvodu mimořádného opatření při epidemii uvedeného v § 1 odst. 1 písm. a) nebo c), a o dobu, po kterou trvalo nařízení karantény uvedené v § 1 odst. 1 písm. b).

(2) V rámci podpůrčí doby stanovené podle odstavce 1 je možné vystřídání podle § 39 odst. 4 věty první zákona o nemocenském pojištění i vícekrát, přičemž vystřídání není možné v jednom kalendářním dnu; podmínky nároku na ošetrovné a rozhodné období se přitom u každého oprávněného posuzují ke dni prvního převzetí péče.

(3) Při výplatě ošetrovného za podpůrčí dobu prodlouženou podle odstavce 1 se postupuje obdobně podle § 110 zákona o nemocenském pojištění.

§ 5

(1) Ošetrovné se vyplácí za jednotlivé kalendářní měsíce, a to za dny péče vykázané na předepsaném tiskopisu; v případě vystřídání podle § 4 odst. 2 se na tomto tiskopisu uvádějí též dny, v nichž o dítě nebo jinou osobu pečoval druhý oprávněný.

(2) Při uplatnění nároku na výplatu ošetrovného podle § 109 odst. 5 písm. b) zákona o nemocenském pojištění v případě uzavření zařízení uvedeného v § 39 odst. 1 písm. b) bodu 1 zákona o nemocenském pojištění a § 2 odst. 2 nebo jeho části na základě nařízení příslušných orgánů se potvrzení o uzavření tohoto zařízení nahrazuje prohlášením zaměstnance, který žádá o dávku; to platí obdobně pro trvání nebo ukončení tohoto uzavření. V žádosti o dávku se uvede jméno, příjmení a rodné číslo dítěte a název a adresa zařízení, které dítě navštěvuje. Ustanovení § 97 odst. 1 věty poslední a § 106 zákona o nemocenském pojištění se nepoužijí.

(3) Zaměstnavatel je povinen na předepsaném tiskopisu potvrdit skutečnosti rozhodné pro nárok na ošetrovné v případě zaměstnanců uvedených v § 3 odst. 2. Porušení této povinnosti se považuje za porušení povinnosti podle § 97 odst. 1 zákona o nemocenském pojištění.

§ 6

Zařízení uvedené v § 39 odst. 1 písm. b) bodu 1 zákona o nemocenském pojištění a § 2 odst. 2 sděluje pro účely kontroly na žádost orgánu nemocenského pojištění údaje potřebné pro ověření skutečností uvedených v § 5 odst. 2. Žádosti se podávají a údaje se sdělují v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový přístup, nedojde-li mezi zařízením a orgánem nemocenského pojištění k jiné dohodě.

§ 7

(1) Nárok na služební volno s poskytnutím služebního příjmu podle § 71 odst. 2 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů má též příslušník

bezpečnostního sboru, který nemůže vykonávat službu z důvodu péče o dítě nebo osobu v případech uvedených v § 3 odst. 1.

(2) Doba služebního volna s poskytnutím služebního příjmu podle § 71 odst. 2 zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů se prodlužuje o dobu, po kterou trvalo uzavření zařízení nebo školy z důvodu mimořádného opatření při epidemii uvedeného v § 1 odst. 1 písm. a) nebo c), a o dobu, po kterou trvalo nařízení karantény uvedené v § 1 odst. 1 písm. b).

§ 8

Podle § 4 odst. 1 se postupuje i v případě, že podpůrná doba podle zákona o nemocenském pojištění již uplynula přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona. Podle § 7 odst. 2 se postupuje i v případě, že služební volno bylo již ze stejného důvodu vyčerpáno přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

§ 9

Pro účely důchodového pojištění se za dobu uvedenou v § 16 odst. 4 větě druhé písm. a) zákona o důchodovém pojištění považuje i doba poskytování ošetrovného podle tohoto zákona.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o nemocenském pojištění

§ 10

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění zákona č. 585/2006 Sb., zákona č. 181/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 239/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 306/2008 Sb., zákona č. 479/2008 Sb., zákona č. 2/2009 Sb., zákona č. 41/2009 Sb., zákona č. 158/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 302/2009 Sb., zákona č. 303/2009 Sb., zákona č. 362/2009 Sb., zákona č. 157/2010 Sb., zákona č. 166/2010 Sb., zákona č. 347/2010 Sb., zákona č. 73/2011 Sb., zákona č. 180/2011 Sb., zákona č. 263/2011 Sb., zákona č. 341/2011 Sb., zákona č. 364/2011 Sb., zákona č. 365/2011 Sb., zákona č. 375/2011 Sb., zákona č. 458/2011 Sb., zákona č. 470/2011 Sb., zákona č. 1/2012 Sb., zákona č. 167/2012 Sb., zákona č. 169/2012 Sb., zákona č. 396/2012 Sb., zákona č. 401/2012 Sb., zákona č. 303/2013 Sb., zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb., zákona č. 64/2014 Sb., zákona č. 250/2014 Sb., zákona č. 267/2014 Sb., zákona č. 332/2014 Sb., nálezu Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 14/2015 Sb., zákona č. 131/2015 Sb., zákona č. 204/2015 Sb., zákona č. 317/2015 Sb., zákona č. 47/2016 Sb., zákona č. 190/2016 Sb., zákona č. 298/2016 Sb., zákona č. 24/2017 Sb., zákona č. 99/2017 Sb., zákona č. 148/2017 Sb., zákona č. 183/2017 Sb., zákona č. 195/2017 Sb., zákona č. 259/2017 Sb., zákona č. 310/2017 Sb., zákona č. 92/2018 Sb., zákona č. 335/2018 Sb., zákona č. 111/2019 Sb., zákona č. 164/2019 Sb., zákona č. 277/2019 Sb., zákona č. 315/2019 Sb., zákona č. 255/2020 Sb. a zákona č. 300/2020 Sb., se mění takto:

1. V § 96 se za větu druhou vkládá věta „Zaměstnavatel je dále povinen po dobu uvedenou ve větě první uschovávat originály žádostí svých zaměstnaných osob, jde-li o dávky podle § 4

písm. b) až f), a dalších podkladů, jejichž kopie předal okresní správě sociálního zabezpečení postupem podle § 97 odst. 1 věty druhé.“.

2. V § 97 odstavec 1 zní:

„(1) Zaměstnavatel je povinen přijímat žádosti svých zaměstnaných osob o dávky, s výjimkou nemocenského, a další podklady potřebné pro stanovení nároku na dávky a jejich výplatu a neprodleně je spolu s údaji potřebnými pro výpočet dávek předávat okresní správě sociálního zabezpečení. Žádosti a podklady podle věty první zaměstnavatel převede do elektronické podoby a aspoň ve formě prosté kopie je předává okresní správě sociálního zabezpečení datovou zprávou způsobem uvedeným v § 162 odst. 1; pro předávání žádostí a podkladů platí ustanovení § 162 odst. 2 písm. a) v části věty první za středníkem a § 162 odst. 3 písm. b) obdobně. Údaje pro výpočet dávek zaměstnavatel zasílá v elektronické podobě na elektronickou adresu určenou okresní správou sociálního zabezpečení. Jde-li o žádost o otcovskou, předává zaměstnavatel tuto žádost okresní správě sociálního zabezpečení podle věty první neprodleně po uplynutí podpůrčí doby podle § 38b, a jde-li o žádost o ošetřovné, předává zaměstnavatel tuto žádost po uplynutí podpůrčí doby podle § 40 nebo po vydání potvrzení o trvání potřeby ošetřování podle § 69 písm. a).“.

3. V § 97 se na konci odstavce 2 doplňuje věta „Pro předávání podkladů pro stanovení nároku na nemocenské platí odstavec 1 věta druhá obdobně.“.

4. V § 97 se na konci odstavce 6 doplňuje věta „Poklady uvedené v tomto odstavci zaměstnavatel nemusí předávat okresní správě sociálního zabezpečení v elektronické podobě postupem podle odstavce 1.“.

5. V § 97 odst. 7 se za slovo „odstavci“ vkládá text „1 a“.

6. V § 109 se za odstavec 8 vkládá nový odstavec 9, který zní:

„(9) Jde-li o zaměstnané osoby, za žádost o dávku podle odstavce 1 písm. b) se považuje též prostá kopie žádosti, kterou zaměstnavatel předal okresní správě sociálního zabezpečení v elektronické podobě postupem podle § 97 odst. 1; to platí obdobně též pro podklady potřebné pro stanovení nároku na dávky a jejich výplatu podle odstavce 3 písm. c) a odstavců 4 až 8.“.

Dosavadní odstavec 9 se označuje jako odstavec 10.

ČÁST TŘETÍ

ÚČINNOST

§ 11

Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení, s výjimkou ustanovení § 5 odst. 2 věty poslední ve slovech „§ 97 odst. 1 věty poslední a“ a § 10, která nabývají účinnosti prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po jeho vyhlášení.

Důvodová zpráva

Obsah

1. Zhodnocení platného právního stavu

V souvislosti s výskytem koronaviru označovaného jako SARS CoV-2, k ochraně obyvatelstva a prevenci nebezpečí vzniku a rozšíření onemocnění COVID-19 způsobené tímto koronavirem došlo od 11. března 2020 k uzavření základních škol a v měsících březnu a dubnu k uzavírání školských zařízení nebo zvláštních dětských zařízení, popřípadě jiných obdobných zařízení pro děti, v jehož denní nebo týdenní péči dítě jinak je, a k uzavírání zařízení sociálních služeb (např. denní stacionáře). Na toto uzavírání, které bylo dlouhodobého charakteru (od března do června 2020), reagovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) přijetím některých dočasných úprav k ošetrovnímu upravenému v ustanovení § 39 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZNP“), a zpracováním zákona č. 133/2020 Sb., ve znění zákona č. 230/2020 Sb. a zákona č. 255/2020 Sb.; platnost opatření podle tohoto zákona skončila dnem 30. června 2020. Právní úprava finančního zabezpečení rodičů po několik měsíců pečujících o menší děti byla založena na zásadě, že těmto rodičům bude po dobu péče o dítě poskytována dávka nemocenského pojištění – ošetrovné – avšak za modifikovaných podmínek proti „obvyklému“ stavu.

Nejvýraznějšími odchylkami byly možnosti pobírat ošetrovné

- při péči o širší okruh osob (dětí), neboť došlo k rozšíření definice dětského zařízení o zařízení, která byla pro účely ošetrovného považována za dětské / školské zařízení, z důvodu jejichž uzavření bylo poskytováno ošetrovné (např. denní stacionáře), a ošetrovné bylo poskytováno osobám ve stupni závislosti bez ohledu na věk v těchto zařízeních umístěných,
- po celou dobu, po kterou trvalo uzavření zařízení nebo školy z důvodu mimořádného opatření při epidemii, nejdéle však do 30. června 2020,
- když zaměstnanec neumístil dítě do otevřené školy, školského zařízení nebo zvláštního dětského zařízení, popřípadě jiného obdobného zařízení pro děti, v jehož denní nebo týdenní péči dítě jinak je, s ohledem na možnost ohrožení jeho zdraví nebo zdraví jiných osob, které žijí s dítětem v domácnosti, v důsledku výskytu koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 nebo z jiných vážných důvodů (např. pro výrazné omezení kapacity nebo provozní doby zařízení pro děti nebo školy),
- od 1. dubna 2020 do 30. června 2020 ve výši denního vyměřovacího základu za kalendářní den 80 % (podle „obecné“ úpravy je 60 %),
- z důvodu péče o dítě ve věku od 10 let, které nedovršilo 13 let věku,
- při opakovaném střídání dvou oprávněných (podle „obecné“ úpravy se mohou vystřídat pouze jednou),
- u zaměstnanců činných na základě dohody o pracovní činnosti a dohody o provedení práce účastných nemocenského pojištění.

2. Odůvodnění hlavních principů a nezbytnosti navrhované právní úpravy.

V současné době Česká republika čelí nástupu dalšího ataku koronavirové epidemie. Bez ohledu na to, zda bude mít charakter celostátní, nebo bude pouze o lokálního charakteru („dočasná ohniska“), bude zřejmě znovu docházet k vyhlášení protiepidemických opatření spočívajících mj. v uzavření školských zařízení nebo zvláštních dětských zařízení, popřípadě jiných obdobných zařízení pro děti, v jehož denní nebo týdenní péči dítě jinak je, (dále jen „zařízení pro děti“) a škol, do které dítě chodí, nebo jejich částí, přičemž doba jejich uzavření se bude řídit příslušným opatřením orgánu krizového řízení, Ministerstva zdravotnictví nebo krajské hygienické stanice. Nicméně i když nedojde k uzavření celého zařízení pro děti nebo školy, lze očekávat při výskytu dočasných ohnisek regulaci počtu přítomných dětí, což dětem znemožní v některých dnech docházku do tohoto zařízení nebo školy s nutností zajistit péči o tyto děti rodinou. Pro tyto děti bude ve skutečnosti takové zařízení uzavřeno. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) na tuto možnost reagovalo novelou školského zákona (zákona č. 564/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů), která byla provedena zákonem č. 349/2020 Sb., na základě které je škola povinna automaticky poskytnout dětem, žákům nebo studentům vzdělávání distančním způsobem, pokud nebude možná osobní přítomnost většiny dětí, žáků nebo studentů z nejméně jedné třídy, studijní skupiny nebo oddělení ve škole z důvodu krizového opatření vyhlášeného v souvislosti s krizovým stavem podle krizového zákona, z důvodu nařízení mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví nebo krajské hygienické stanice podle zákona o ochraně veřejného zdraví nebo z důvodu nařízení karantény.

Stejně jako MŠMT řeší, jak zajistit výuku při vyhlášení krizového opatření nebo nařízení mimořádného opatření spočívajícího v zákazu osobní přítomnosti žáků / studentů ve školách při výuce, je nutno z hlediska působnosti MPSV zajistit, aby rodiče dětí, na něž krizová / mimořádná opatření dopadnou, při delší nepřítomnosti v zaměstnání z důvodu péče o tyto děti nezůstali bez finančních prostředků. Současná dávka – ošetrovné – tak, jak je upravena v zákoně o nemocenském pojištění (dále jen „ZNP“) tuto funkci zcela neplní, neboť se poskytuje nejdéle po dobu 9 kalendářních dnů ve většině případů a po dobu 16 kalendářních dnů, jde-li o osamělého zaměstnance, který má v trvalé péči aspoň jedno dítě ve věku do 16 let, které neukončilo povinnou školní docházku (tuto dobu ani nelze přerušit). Protože lze očekávat, že (přínejmenším) mimořádná opatření Ministerstva zdravotnictví nebo orgánů hygieny budou vyhlášována za současné epidemiologické situace častěji, než tomu bylo doposud, je potřebné přijmout právní úpravu, která na tyto situace pamatuje a řeší je.

Navrhuje se proto, aby zaměstnanec byl po dobu své nepřítomnosti v práci při uzavření školy, školského zařízení a zařízení pro osoby závislé na péči (stacionáře) zabezpečen ošetrovným po celou dobu uzavření tohoto zařízení. Vychází se přitom z úprav obsažených v zákoně č. 133/2020 Sb. a z praktických zkušeností s aplikací tohoto zákona, který podstatně pomohl ve finančním zabezpečení rodin s malými dětmi. Navrhují se zejména tato opatření:

- prodloužit podpůrnou dobu pro poskytování dávky z 9 kalendářních dnů, resp. 16 kalendářních dnů při osamělosti rodiče, na celou dobu uzavření školy nebo její části z důvodu trvání mimořádného opatření,

- poskytovat ošetrovné i zaměstnancům činným na základě dohody o pracovní činnosti a dohody o provedení práce,
- nárok na ošetrovné bude i na dítě, které má nařízenou karanténu,

Zároveň se jednoznačně stanoví období, za které se ošetrovné neposkytuje, například po skončení zaměstnání, v době školních prázdnin, ředitelského volna nebo při omezení výuky v jednotlivých dnech. Navrhované úpravy jsou přitom vázány na školní rok 2020/2021, tj. končí dnem 30. června 2021.

S ohledem na zkušenost z koronavirové krize v měsících březnu až červnu 2020 se také navrhuje zjednodušení administrativních procesů předávání dokumentů potřebných pro výplatu dávek, neboť se jeví některé současné praktické aspekty uplatňování a výplaty ošetrovného jako administrativně náročné a veřejností obtížně akceptovatelné. Jedním z těchto aspektů je (ihned na začátku procesu žádosti o dávku) potřeba vystavení potvrzení příslušného školského zařízení o skutečnosti, že je uzavřeno a že uvedené dítě je v tomto zařízení umístěno, kdy příslušný rodič (žadatel o dávku) musí nejprve požádat školské či obdobné zařízení o vystavení tohoto potvrzení, převzít jej, vyplnit další potřebné údaje a až následně tiskopis předat zaměstnavateli. Jedná-li se o školské zařízení s velkým počtem žáků a k jeho uzavření dojde v krátkém časovém intervalu i vícekrát za sebou, jeví se míra administrativní zátěže i na straně školských zařízení jako nadále obtížně obhajitelná.

Všeobecně rozšířený postup školských zařízení praktikovaný v jarních měsících roku 2020, vyvolaný reálnou celospolečenskou potřebou, kdy k vystavení potvrzení docházelo pouze elektronicky (bez zaručeného elektrického podpisu) a bylo zasíláno rodičům prostým e-mailem, se přitom za současné legislativní úpravy jeví být na hraně souladu s právní úpravou.

S ohledem na výše uvedené se navrhuje potvrzení školského zařízení o jeho uzavření z procesu žádosti o dávku zcela vypustit a nahradit jej čestným prohlášením žadajícího rodiče, s předpokladem oprávnění ke kontrole této skutečnosti ze strany příslušné okresní správy sociálního zabezpečení v případě vzniku pochybností o pravdivosti tohoto prohlášení.

Druhým zásadním praktickým aspektem je zjednodušení požadavků na formální náležitosti žádosti o dávky nemocenského pojištění, kdy zákon o nemocenském pojištění (subsidiárně správní řád) připouští pouze listinnou formu žádosti. V praxi to znamená, že vyplněnou žádost, např. o ošetrovné, musí zaměstnanec (žadatel) nejprve vyplněnou a podepsanou fyzicky předat svému zaměstnavateli a tento ji opět fyzicky předat příslušné okresní správě, přesto, že ostatní dokumenty zpravidla zasílá elektronicky; přílohu k žádosti o dávku je zaměstnavatel povinen zaslat přitom přímo elektronicky. Tím se fakticky dostává do situace, kdy část podkladů k dávce téhož zaměstnance zasílá povinně elektronicky a část podkladů předkládá povinně listinné formě.

Navrhuje se proto s cílem zjednodušit procesy předávání dokumentů, a tím zpřehlednit a potenciálně i urychlit vyřizování žádosti o dávky, zaslání žádosti o dávku nemocenského pojištění zaměstnavatelem příslušné okresní správě sociálního zabezpečení kvalifikovaným způsobem i ve formě kopie žádosti nebo podkladu s tím, že originál žádosti, který zaměstnavatel povinně uschová, může být ex post při kontrole ze strany příslušné okresní správy sociálního zabezpečení na zaměstnavateli vyžádán.

3. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky.

Navrhovaný zákon je v souladu s ústavním pořádkem České republiky a plně respektuje též Listinu základních práv a svobod.

4. Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie

Navrhovaný zákon je v souladu s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie.

Na předmět navrhované právní úpravy dopadá Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, v platném znění, nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, v platném znění, nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1231/2010 ze dne 24. listopadu 2010, kterým se rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 883/2004 a nařízení (ES) č. 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti.

5. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Navrhovaný zákon je v souladu s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, podle čl. 10 Ústavy.

6. Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny

Předpokládá se, že uzavření škol a dalších zařízení pro osoby v nich umístěné, které patří do okruhu osob, při jejichž péči o ně může pečující osobě (zaměstnanci) nově vzniknout nárok na ošetrovné podle tohoto zákona (tj. děti závislé na pomoci jiné osoby aspoň ve stupni I (lehká závislost) podle zákona o sociálních službách), bude v měsíci říjnu plošné a bude se týkat cca 3 000 osob (předpokládá se, že školská zařízení navštěvuje zhruba polovina dětí ve stupni závislosti I., kterých je ve věku od 12 do 20 let zhruba 6 300) v dalších měsících již plošné nebude a bude se týkat cca 10 %, tj. cca 300 osob, zatímco uzavření škol a dalších zařízení pro osoby v nich umístěné, které patří do okruhu osob, při jejichž péči o ně může pečující osobě vzniká nárok na ošetrovné podle zákona o nemocenském pojištění (tj. děti do 10 let) plošné nebude a že se bude týkat v průměru na měsíc nejvýše 10 000 osob. Předpokládá se uzavření takového zařízení v průměru po dobu 14 dnů.

Výplata dávky ošetrovného se tak oproti současnému stavu prodlouží v průměru o 5 dnů u osob, které již v současné stavu nárok na ošetrovné mají (tj. mající děti do 10 let věku), a o 14 dnů u osob, které díky tomuto návrhu nárok na výplatu ošetrovného nově získají (tj. mající děti závislé na pomoci jiné osoby).

Výdaje ze státního rozpočtu by při výše uvedených předpokladech činily v měsíci říjnu v případě, že zachytí i aktuální plošná opatření přibližně 45,2 mil. Kč (z toho 26,4 mil. Kč u dětí

do 10 let a 20,6 mil. Kč u dětí závislých) v podobě výdajů na výplatu dávky a v ostatních měsících cca 26,6 mil. Kč měsíčně (z toho 24,6 mil. Kč u dětí do 10 let a 2,1 mil. Kč u dětí závislých). Vycházejí z předpokladu, že změna finančního zabezpečení potřeby péče o děti po dobu uzavření škol nebude mít žádný vliv na podobu péče samotné nebude mít návrh další vedlejší dopady do státního rozpočtu. Za celé období do 30. 6. 2021 by byl souhrnný dopad na státní rozpočet 213 - 258 mil. Kč (v závislosti na tom, v jakém rozsahu zachytí stávající plošná i ostatní opatření v říjnu).

7. Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaný zákon nebude mít žádné dopady na ochranu soukromí a osobních údajů.

8. Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaný zákon není spojen s žádnými korupčními riziky.

9. Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo ochranu státu a dopady na životní prostředí

Navrhovaný zákon nemá vliv na bezpečnost nebo obranu státu ani na životní prostředí.

10. Způsob projednání návrhu zákona

Současně s předložením návrhu zákona o úpravách poskytování ošetrovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii se předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky žádá o vyhlášení stavu legislativní nouze a o projednání návrhu zákona ve zkráceném jednání v rámci vyhlášeného stavu legislativní nouze podle § 99 zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, a to vzhledem k výše uvedeným důvodům.

Zvláštní část

K § 1

V souvislosti s epidemií onemocnění COVID-19 byla v březnu 2020 přijata řada opatření, a to i v oblasti sociální. Na úseku dávek nemocenského pojištění se jednalo o zákon č. 133/2020 Sb., o některých úpravách v sociálním zabezpečení v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020, který přinesl speciální a dočasnou úpravu týkající se ošetřovného z nemocenského pojištění. Situace ohledně onemocnění COVID-19 však je v současné době taková, že toto onemocnění neustoupilo a lze předpokládat, že toto onemocnění bude nadále ještě alespoň po určitou dobu významně ovlivňovat situaci ohledně zabezpečení péče o malé a menší děti v důsledku uzavírání škol nebo jednotlivých tříd či oddělení. Je proto potřebné přijmout i opatření v sociální oblasti, tj. na úseku nemocenského pojištění, pokud jde o poskytování ošetřovného; ošetřovné se bude poskytovat podle zákona o nemocenském pojištění s úpravami podle navrhovaného zákona.

Ustanovení § 1 zároveň vymezuje pojem „mimořádná opatření při epidemii“. Navrhuje se přesně specifikovat, která jednotlivá opatření se rozumí mimořádnými opatřeními při epidemii pro účely tohoto zákona, a vázat nároky vzniklé podle tohoto zákona pouze na dobu platnosti těchto opatření. Navrhované úpravy jsou přitom vázány na školní rok 2020/2021, tj. končí nejpozději dnem 30. června 2021. Vychází se též z předpokladu, že pandemie takového rozsahu, které společnost aktuálně čelí, bude postupně slábnout, popř. bude vyvinuta účinná očkovací látka.

Uvádí se také formální vymezení vztahu k právním předpisům EU.

K § 2

Rozšiřuje se pojem „nařízení příslušného orgánu“ o uzavření dětského zařízení nebo školy tak, aby se za toto nařízení považovalo též opatření podle školských předpisů o uzavření z důvodu onemocnění COVID-19, neboť v některých případech dochází k uzavření na základě tohoto opatření, nikoliv příslušného orgánu (zejm. orgánu ochrany veřejného zdraví); tím se umožňuje reagovat na situaci uzavření vzniklou např. v důsledku nemožnosti zajistit chod zařízení nebo školy nikoliv pro karanténu ve škole, ale pro karanténu učitelů, přičemž důvod pro tuto karanténu nemusel nastat v důsledku onemocnění ve škole, ale nastal mimo školu.

Dále byl rozšířen okruh zařízení, jejichž uzavření zakládá nárok na dávku, o zařízení určené pro péči o osoby, které jsou závislé na pomoci jiné osoby aspoň ve stupni I (lehká závislost) podle zákona o sociálních službách. Ustanovení míří zejména na denní a týdenní stacionáře, které pečují o osoby v nějakém stupni závislosti podle zákona o sociálních službách a jejichž uzavření (např. obdobně jako tomu na jaře 2020 na základě krizového opatření vlády a později mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví) vyvolá potřebu zajistit péči o tyto osoby.

Ošetřovné bude poskytováno i nemocensky pojištěným zaměstnancům činným na základě dohody o pracovní činnosti (včetně výkonu zaměstnání malého rozsahu) a dohody o provedení práce. Důvodem tohoto rozšíření okruhu osob, které budou mít nárok na ošetřovné v době

platnosti mimořádných opatření při epidemii, jsou zkušenosti získané v průběhu jara 2020, kdy se ukázalo, že i tyto osoby je nutné, pokud pečují o dítě z důvodu přijatých mimořádných opatření při epidemii, s ohledem na délku jejich trvání finančně zabezpečit.

K § 3

Nárok na ošetrovné má podle této úpravy též zaměstnanec, který nemůže vykonávat v zaměstnání práci z důvodu péče o nezaopatřené dítě, které je závislé na pomoci jiné osoby aspoň ve stupni I (lehká závislost) podle zákona o sociálních službách a nemůže navštěvovat školu z důvodu jejího uzavření na základě mimořádného opatření při epidemii.

Nárok má též zaměstnanec z důvodu péče o osobu, která je závislá na pomoci jiné osoby alespoň ve stupni I (lehká závislost) podle zákona o sociálních službách, bylo-li zařízení určené pro péči o tyto osoby uzavřeno na základě mimořádného opatření při epidemii, nebo kdy z těchto důvodů tato osoba nemůže navštěvovat toto zařízení (nařízení karantény v přímé souvislosti s onemocněním COVID-19). Ustanovení míří zejména na denní a týdenní stacionáře, které pečují o uvedené osoby a jejichž uzavření (např. obdobně jako tomu bylo na jaře 2020 na základě krizového opatření vydaného vládou a později mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví) vyvolá potřebu zajistit péči o tyto osoby. U těchto osob není stanoven limit věku jako u dětí, neboť potřeba péče je založená na jejich dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu. Zaměstnanec činný na základě dohody o pracovní činnosti nebo na základě dohody o provedení práce a zaměstnanec vykonávající zaměstnání malého rozsahu, kteří nejsou účastni nemocenského pojištění v kalendářním měsíci, v němž vznikla potřeba péče, mají nárok na ošetrovné též, pokud byli účastni nemocenského pojištění aspoň ve třech kalendářních měsících bezprostředně předcházejících kalendářnímu měsíci, v němž vznikla potřeba péče.

Jednoznačně se stanoví období, za které se ošetrovné neposkytuje, například po skončení zaměstnání, v době školních prázdnin nebo ředitelského volna. Důvodem tohoto ustanovení jsou zkušenosti získané při aplikaci zákona č. 133/2020 Sb., kdy vznikaly výkladové nejistoty, zda v uvedené dny ošetrovné náleží, či nikoli. Navrhuje se ošetrovné nevypláacet v době školních prázdnin i jiného volna, kdy je omezena výuka z jiného důvodu než z důvodu mimořádných opatření při epidemii, neboť za těchto okolností by rodič dítěte musel i jinak zajistit péči dítěte bez nároku na ošetrovné podle zákona o nemocenském pojištění. Při určení období školních prázdnin a volných dnů ve školním roce (ředitelské volno) se vychází z § 24 školského zákona a vyhlášky č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku.

Ošetrovné se nevypláci za dny pracovního klidu v kalendářním týdnu, pokud zaměstnanci v tomto týdnu nevznikl nárok na výplatu ošetrovného ani za 1 kalendářní den, který měl být pro zaměstnance pracovním dnem v kalendářním týdnu a v němž potřeba péče trvala.

K § 4

Podpůrčí doba pro poskytování dávky se prodlužuje z 9 kalendářních dnů, resp. 16 kalendářních dnů při osamělosti rodiče, na celou dobu uzavření školy nebo její části z důvodu trvání mimořádného opatření. Standardní podpůrčí doba stanovená pro ošetrovné zákonem o nemocenském pojištění je s ohledem na průběh epidemie a zejména délku doby, na

kteřou jsou přijatá mimořádná opatření při epidemii, příliš krátká. Při dlouhodobějším uzavření škol a jiných zařízení, popř. karanténě je ovšem třeba zajistit péči o děti, resp. osoby, které do uzavřených zařízení nemohou docházet.

V rámci podpůrčí doby je možné vystřídání se v péči, a to i vícekrát, přičemž vystřídání není možné v jednom kalendářním dnu; podmínky nároku na ošetrovné a rozhodné období se přitom u každého oprávněného posuzují ke dni prvního převzetí péče.

K § 5

Ošetrovné se vyplácí za jednotlivé kalendářní měsíce, a to za dny péče vykázané na předepsaném tiskopisu; v případě vystřídání se na tiskopisu uvádějí též dny, v nichž o dítě nebo jinou osobu pečoval druhý oprávněný.

Navrhuje se potvrzení školského zařízení (nebo jeho části) o jeho uzavření z procesu žádosti o dávku zcela vypustit a nahradit jej čestným prohlášením zaměstnance (žádajícího rodiče) o této skutečnosti. Na žádosti zaměstnanec uvede identifikační údaje dítěte (jméno, příjmení a rodné číslo) a název a adresa školského zařízení, které je uzavřeno, a proto dítě nemůže být v jeho péči. Zároveň se stanovují odchylky od zákona o nemocenském pojištění, které se týkají povinnosti školských zařízení a předkládání žádosti o ošetrovné.

K § 6

V případě vzniku pochybností o pravdivosti prohlášení zaměstnance o uzavření školského zařízení má okresní správa sociálního zabezpečení nebo jiný orgán nemocenského pojištění možnost ověření si uvedených skutečností přímo u školského zařízení. Stanoví se povinnost takovému zařízení sdělovat orgánu nemocenskému pojištění potřebné údaje.

K § 7

Nárok na služební volno s poskytnutím služebního příjmu podle zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů má též příslušník bezpečnostního sboru, který nemůže vykonávat službu z důvodu péče o dítě nebo osobu uvedenou v § 3 odst. 1 písm. b). Podpůrčí doba se i v těchto případech prodlužuje na celou dobu uzavření školy nebo její části z důvodu trvání mimořádného opatření, resp. na celou dobu trvání karantény.

K § 8

Prodloužená podpůrčí doba platí i v případě, že podpůrčí doba podle zákona o nemocenském pojištění již uplynula přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona. To platí i pro služební volno s poskytnutím služebního příjmu podle zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

K § 9

Ochranný charakter zákona o úpravách poskytování ošetrovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii je třeba promítnout také do oblasti důchodového pojištění. Navrhuje se proto, aby o dobu, po kterou bude poskytováno ošetrovné podle navrhovaného zákona (jak pokud jde o podpůrčí dobu, tak i o rozšířený okruh dětí, o které bude pečováno), byl rozšířen

okruh vyloučených dob ve smyslu ustanovení § 16 odst. 4 písm. a) zákona o důchodovém pojištění. To se projeví také při aplikaci souvisejících ustanovení zákona o důchodovém pojištění, tedy ustanovení § 11 odst. 2 věty první, které řeší institut tzv. omluvných důvodů jako jedné z podmínek pro získání účasti na důchodovém pojištění, a ustanovení § 34 odst. 2 věty poslední, které řeší institut tzv. „odečítaných dob“ při posuzování podmínek nároku na zvýšení starobního důchodu po vzniku nároku na starobní důchod či nároku na jeho výplatu.

K § 10 – Změna zákona o nemocenském pojištění

V § 97 odst. 1 se navrhuje umožnit zaslání žádosti o dávku nemocenského pojištění a dalších podkladů zaměstnavatelem příslušné okresní správě sociálního zabezpečení kvalifikovaným (zaručeným) způsobem (datovou schránkou, e-mailem opatřeným elektronickým podpisem) i ve formě kopie (skenu), přičemž se stanovuje, že postačí i forma prosté kopie (okopírovaný dokument bez úředního ověření). Pro zasílání podání platí § 162 zákona o nemocenském pojištění, včetně toho, že příslušný orgán nemocenského pojištění může stanovit další podrobnosti, např. definovat, že v jedné datové zprávě může být maximálně jedna žádost s podklady, stanovit formát přílohy a případně i její velikost.

V návaznosti na změnu v § 97 odst. 1 se v § 96 zaměstnavateli ukládá povinnost uchovávat originály žádostí a podkladů, jejichž kopie předal okresní správě sociálního zabezpečení stanoveným postupem podle § 97 odst. 1 s tím, že originál žádosti může být ex post při kontrole ze strany příslušné okresní správy sociálního zabezpečení na zaměstnavateli vyžádán.

V § 97 odst. 2 se stanoví, že postup podle odstavce 1 se vztahuje i na podklady pro nemocenské, které nebyly předávány elektronicky, a naopak v § 97 odst. 6 se umožňuje postup podle odstavce 1 nepoužívat na předávání podkladů uvedených v odstavci 6 – jedná se o podklady vztahující se ke srážkám z dávek; zaměstnavatel zde bude mít vzhledem k velké různorodosti těchto podkladů možnost výběru, zda využije elektronické předávání podkladů, nebo zda i nadále bude podklady zasílat v listinné podobě.

V § 109 v novém odstavci 9 pak výslovně stanoví, že i kopie zasláná zaměstnavatelem okresní správě sociálního zabezpečení stanoveným postupem podle § 97 odst. 1 se považuje za žádost o dávku. Z hlediska rychlosti a efektivity zpracování je podstatné, aby okresní správy sociálního zabezpečení mohly řízení o dávce nemocenského pojištění zahájit, aniž by musely mít k dispozici originál žádosti o dávku v písemné podobě, který by byl doručován poštovní přepravou.

K § 11

Vzhledem k uvedené nezbytnosti a časové naléhavosti se z důvodu obecného zájmu navrhuje stanovit účinnost části první (§ 1 až 9) dnem vyhlášení zákona s výjimkou § 5 odst. 2 věty poslední ve slovech § 97 odst. 1 zákona o nemocenském pojištění a § 10, které nabývají účinnosti prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po jeho vyhlášení.

Ustanovení § 5 odst. 2 věty poslední v části této věty, která se týká se § 97 odst. 1 zákona o nemocenském pojištění, navazuje na změny § 10, tudíž je třeba, aby nabyly účinnosti společně.

Ustanovení § 10 se týká povinnosti zaměstnavatelů předávat žádosti a podklady OSSZ stanoveným způsobem elektronicky, a tudíž je třeba, aby i zde byl zachován určitý minimální čas na přípravu tohoto postupu.

Toto řešení je plně v souladu s ustanovením § 3 odst. 4 zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, ve znění pozdějších předpisů.

V Praze dne 8. října 2020

Předseda vlády:
Ing. Andrej Babiš v.r.

Ministryně práce a sociálních věcí:
Dipl.-Pol. Jana Maláčová, MSc. v.r.